

ся правопорушення, а також ліквідуються їх наслідки.

Таким чином, до числа юридичних гарантій варто віднести процесуальні форми правозастосовчої діяльності, тобто те, що у теорії називається правозастосовчим процесом.

Юридична процесуальна форма безпосередньо пов'язана з державним примусом. Вона призначена сприяти здійсненню справді демократичних принципів державного керівництва суспільством, ступінь розвиненості процесуальних норм впливає на рівень правового змісту державного примусу. Чим вище цей рівень, тим у більшій мірі державний примус здатний виконувати функції позитивного фактора соціального розвитку [13].

Список літератури: 1. Детальніше: Харитонов С.О. До питання про визначення юридичних гарантій // Актуальні проблеми держави і права. Одеса, 1994. 2. Юридические гарантии конституционных прав и свобод личности в социалистическом обществе. М., 1987. 3. Горшенев В.М. К вопросу о понятии юридической ответственности в советском праве // Вопросы теории советского права. Новосибирск, 1966. 4. Советское гражданское право: субъекты гражданского права. М., 1984. 5. Харитонов С.О., Саниахметова Н.А. Правовое обеспечение надлежащей реализации права на жилище: Учеб. пособ. К., 1990. 6. Братусь С.П. Юридическая ответственность и законность. М., 1976. 7. Бренштейн Д.И. Понятие ответственности за нарушение социалистических правовых норм и вина как необходимое условие ответственности. Ташкент, 1964. 8. Маленн Н.С. Имущественная ответственность в хозяйственных отношениях. М., 1968. 9. Недбайло П.Е. Система Юридических гарантий применения советских правовых норм // Правоведение. 1971. № 3. 10. Боброва Н.А. Гарантии реализации государственно-правовых норм. Воронеж, 1984. 11. Базылев Б.Т. Юридическая ответственность. Красноярск, 1985. 12. Проблемы общей теории права и государства / Под общ. ред. проф. В.С. Нерсисянца. М., 2001. 13. Ойгензигт В.А. Мораль и право. Душанбе, 1987. 14. Кудравцев В.Н. Правовое поведение: норма и патология. М., 1982. 15. Детальніше про адміністративну відповідальність / Бахрах Д.Н. Административная ответственность. 2000. 16. Ставинский П.Р. Проблемы материальной ответственности в советском трудовом праве. К., 1982. 17. Алексеев С.С. Общая теория права. М., 1981.

Надійшло до редакції 28.12.2002 р.

Т.С. Кириченко

Межі дії патенту України на пристрій, спосіб

Патент – це єдина форма охорони винаходів, визнана в промислово розвинених країнах. З одного боку, вона дає його власнику монополічне право на використання запатентованого винаходу у виробничій і комерційній діяльності, з іншого – забороняє третій особі застосовувати охоронний винахід без згоди патентовласника. Головне призначення патенту полягає не в наданні патентовласнику можливості використовувати винахід, а в усуненні всіх третіх осіб від використання запатентованого винаходу.

Як сказано у Законі України про внесення змін у Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” [1]. “Патент дає своєму власнику виключне право використання винаходу (корисну модель) за своїм розсудом, якщо використання не порушує прав інших власників патенту”, п.5 «Патент дає його власнику заборонити іншим особам використовувати винахід (корисну модель) без його дозволу».

Територіальна обмеженість дії патентних прав виявляється в тому, що охорона винаходу можлива тільки на території держави, яка видала патент, тому особа, зацікавлена в усуненні конкурентів, що можуть використовувати її винахід за межами країни, повинна клопотатися про видачу патенту і за кордоном. Патент, закріплюючий виключне право, діє протягом визначеного терміну, після закінчення якого винахід стає суспільним надбанням. Так, у відповідності зі ст.6 п. 4. Закону України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” [1], термін дії патенту України на винахід складася 20 років з дня подачі заявки. У Великобританії, Німеччині, Швейцарії – 20 років із дня подачі заявки, у США – 17 років із дати видачі, у Японії 15 років з моменту публікації, але не більш 20 років з дня подачі заявки в залежності від того, який термін виявиться коротшим.

Початок плингу терміну дії патенту може не збігатися з моментом виникнення виключного права, тобто, з моментом, коли у патентовласника з’являється право заборонити всім третім особам використовувати запатентований винахід. В Україні, відповідно до Закону (про внесення змін у Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” [1] права, що впливають з патенту, діють від дати публікації відомостей про його видачу».

У Великобританії (ст. 25 (1)) Патентного закону, Німеччини № 58 Патентного закону, в Італії ст. 4 Патентного закону – згідно цих статей виключне право виникає з дати видачі патенту. У Франції, у відповідності зі ст. 23 Патентного закону, початок терміну дії патенту і дії виключного права збігається. Однак у відношенні цієї норми у ст.55 зроблено наступне роз’яснення, що виключне право починає діяти з того моменту, коли винахід оприлюднюється для ознайомлення, таким моментом може вважатися дата публікації заявки або дата повідомлення будь-якої третьої особи про засвідчення копії цієї заявки. У Швейцарії, де діють дві системи видачі патентів – перевірна і явна, право заборони в першому випадку встановлюється з дати публікації заявки 9 ст.73 (4)) Патентні закони, у другому – після видачі патенту (ст.73 (3) Патентного закону). У Японії виключне право виникає з моменту публікації акцентованої заявки (тобто другої публікації).

Таким чином, поява виключного права не завжди пов’язана з розкриттям винаходу в опублікованій заявці. У такій ситуації патентний закон із моменту публікації дає описаному в ній винаходу тимчасову охорону. В Україні – це відбувається відповідно до Закону України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” [1], (Патентний закон Німеччини №33, Великобританії 33, Австрії 3 (101)).

Визначення предметних меж виключного права має суттєве значення у вирішенні проблеми, пов’язаної з порушенням патенту, а також встановлення факту, що конкретний матеріальний об’єкт містить винахід, який охоплюється цими предметними межами [2, с.16].

В Україні предметні межі патентної монополії, як і в багатьох інших

країнах, визначаються формулою винаходу. Відповідно до ст.12 п.8 Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі””: “... формула винаходу (корисної моделі) повинна виражати його суть, базуватися на описі і викладатися ясно і чітко”. Серед основних призначень встановлювалися наступні: визначити межу винаходу або патенту на винахід, служити засобом відмінності об’єкту винаходу від інших об’єктів або визначення подібності при установленні факту використання винаходу. Відповідно до Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”” ст.28 п.2: “Використанням винаходу (корисної моделі) визнається: виготовлення, пропозиція до продажу, застосування або ввіз, збереження, інше введення в господарський обіг у призначених цілях продукту, виготовленого із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі). Застосування способу, що охороняється патентом, або пропозиція його для застосування в Україні, якщо особа, що пропонує цей спосіб, знає про те, що його застосування забороняється без згоди власника патенту або, виходячи з обставин, це і так є очевидним. Пропозиція до продажу, введення в господарський обіг, застосування або ввіз, збереження у визначених цілях продукту, виготовленого безпосереднім способом, що охороняється патентом. Продукт визнається виготовленим із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), якщо при цьому використана кожна ознака, включена в незалежний пункт формули винаходу (корисної моделі) або ознаки, еквівалентні їй”. Згідно законодавства України про промислову власність, власник патенту зобов’язаний використати запатентований винахід, корисну модель чи промисловий зразок. Якщо зазначені об’єкти не використовуються або використовуються недостатньо, в Україні протягом трьох років від дати публікації відомостей про видачу патенту або від дати, коли використання винаходу, корисної моделі чи промислового зразка було припинено, то для власника патенту можуть настати негативні наслідки. У такому разі будь-яка особа, яка має намір і виявляє готовність використовувати винахід, корисну модель чи промисловий зразок, пропонує власникові патенту укласти ліцензійний договір [1].

Що стосується самого поняття використання, то в спеціальній літературі досить широко обговорювалося це питання. І.А. Зенін вживав поняття “використання” як: “Впровадження винаходу вважається лише тільки таке використання його в будь-якій галузі народного господарства, культури, охорони здоров’я або оборони країни, що здійснюється в промислових або інших подібних цілях. В.А. Дозорцев підкреслює хибність такої точки зору: “Характеристика “впровадження” як “використання” – це тавтологія, при тому не точна. Крім того, використання винаходу з метою, для яких воно прямо не призначено, так само повинне розглядатися як впровадження [3, с.108]. Він пропонував ввести додаткову термінологію, як “здійснення”, “застосування”. На думку В.А. Дозорцева, це давало б чітку

градацию стадій роботи над винаходом від стадії створення до впровадження [3, с.109]. Під використанням винаходів мається на увазі їх реалізація в народному господарстві. А реалізація – здійснення проєктів, планів, ідей, що виникають у процесі творчої праці винахідника [4].

А.Д. Корчагін, говорячи про використання, порівнює використання з поширенням і визначає, що використання і поширення – це різні речі. Використання наукового результату можливо в практичній чи у науковій діяльності людей. Науковий результат використовується для одержання якогось практичного результату людської діяльності чи для одержання інших наукових результатів [6, с.184].

Правила тлумачення формули винаходу тісно пов'язані з правилами її упорядкування й у більшій мірі визначаються правовими звичаями і судовою практикою.

Визначити межі дії патенту неможливо без характеристики формули винаходу. За своєю структурою вона може бути як одноланкова, так і багатоланкова. У багатоланковій формулі розрізняють незалежні пункти, що мають правове значення, і додаткові – що розвивають та пояснюють відповідні незалежні пункти. Формула може складатися з одного незалежного пункту. Одноланкова формула винаходу використовується, коли сукупність істотних ознак, що характеризують винахід, виражена визначеними поняттями, що не вимагають якогось пояснення, розвитку або доповнення в наступних пунктах [5, с.28]. Ці пояснення можуть відноситися як до всіх ознак, що знаходяться в першому пункті, так і до однієї або декількох з них.

Якщо багатоланкова формула характеризує суцільність групи винаходів, то в декількох незалежних пунктах, скільки винаходів входить в групу, при цьому кожний незалежний пункт має самостійне правове значення. Хоча практика справ про порушення патентів мала, однак предметні межі виключного права, що випливає з охоронного документу на винахід, все ж визначаються судовими органами при розгляді спорів про факт використання винаходу. Правила і досвід тлумачення формули винаходу, вироблені при розгляді таких суперечок, можуть бути використані, стосовно до суперечок про порушення патенту, тому що задача в обох випадках вирішується так само.

Список літератури: 1. Закон України про внесення змін у Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" // ВВР України. 2000. № 37. 2. Мамнофа И.Э. Основные принципы ответственности за нарушение патента в капиталистических странах. М., 1985. 3. Дозорцев В.А. Охрана изобретений в СССР. ЦНИИПИ, 1967. 4. Словарь иностранных слов (сост. Южанин С.М.), 1968. 5. Черкава Л.В. Основные принципы составления формулы изобретения в СССР. М., 1988. 6. Корчагин А.Д. Охрана изобретений и полезных моделей по Патентному законодательству Российской Федерации. СПб., 1993.

Надійшла до редакції 23.12.2002 р.